

HJÄLPREDA FÖR EN NY KONSUMENTMINISTER

VÄGAR TILL EN STARKARE KONSUMENTPOLITIK

SVERIGES
KONSUMENTER

GRATULERAR till utnämningen som KONSUMENTMINISTER!

Den nya regeringen har ett mycket viktigt uppdrag: att värna och underlätta för landets över tio miljoner konsumenter. Du tillträder i en tid då konsumentfrågorna ställs på sin spets, inte minst med tanke på kostnadsökningarna, räntehöjningarna, klimatkrisen och det stundande ordförandeskapet i EU. Med den här skriften vill vi ge ett första inspel, som vi gärna utvecklar under ett möte inom en snar framtid.

Sveriges Konsumenter är en ideell, oberoende konsumentorganisation med 20 medlemsorganisationer. Vi arbetar med påverkan och opinionsbildning för konsumenters bästa i Sverige, EU och övriga världen. Vi ger ut tidningen Råd & Rön och bedriver konsumentvägledning på uppdrag av kommuner och medlemsorganisationer.

Här har vi listat några av alla de viktiga frågor som kräver politisk handlingskraft, både i Sverige och inom EU. Vi uppmanar regeringen i sin helhet att aktivt sätta dessa högt på agendan.

EN STARK KONSUMENTPOLITIK BEHÖVS FÖR:

En fungerande och konkurrenskraftig marknad. Först när både konsumenter och företag är lika starka kan konkurrens och maximal nytta uppnås på marknaden.

Demokrati och rättvisa. Utvecklingen i samhället gör att du i allt fler situationer är en konsument som förväntas göra medvetna val. Men medvetna val kräver rätt förutsättningar. Konsumentskyddet ska värna konsumenterna mot farliga produkter, aggressiv försäljning, oskäligen avtal, vilseledande rådgivning och information. Brist på en kraftfull politik bidrar till ökade klyftor i samhället.

En hållbar utveckling – miljömässigt, socialt och ekonomiskt. Utmaningarna som är kopplade till vår konsumtion är gigantiska och det fungerar inte längre med "business as usual". Konsumentmakten har en viktig roll, men kan inte fungera utan kraftfulla politiska beslut som undanröjer hinder och systemfel.

10 punkter för att stärka konsumentskyddet

1 Ge alla chans att "hänga med"

Allt större krav ställs på enskilda konsumenter att välja aktivt, vad gäller både privata och offentliga tjänster. Här är det lätt att önsketänka om medvetna, kunniga och aktiva konsumenter. Då är det viktigt att utgå från *alla* konsumenters behov och möjligheter. Säkerställ att information är begriplig, överskådlig och tillgänglig för alla – även för konsumenter med funktionsvariation och språksvårigheter. Värna även dem som av olika skäl inte väljer aktivt.

2 Underlätta hållbara val

Konsumenterna vill göra skillnad genom sina val, visar en rad undersökningar. Men det rätta valet ska vara det lätta valet. En hållbar konsumtion kräver att effektiva styrmedel införs. Och offentlig upphandling måste ges förutsättningar att vara en drivkraft i den hållbara utvecklingen.

3 Minska överskuldssättningen

Det finns fortfarande stora problem med överskuldssättning, trots flera lagskärpningar de senaste åren. Problemen riskerar att öka när hushållens marginaler krymper och marknadsföringen ofta är aggressiv och riktar in sig på de mest utsatta konsumenterna. Detta får stora konsekvenser både för den enskilde och samhällsekonomin. En statlig utredning arbetar

nu med frågorna men det är viktigt att det blir snabb politisk handling med kraftfulla åtgärder. Dessa handlar om sänkt ränte- och kostnadstak, skärpt kreditprövning, centralt skuldregister, ökad tillgång till budget- och skuldrådgivning med mera.

4

Erbjud alla oberoende rådgivning

Många konsumentområden präglas av ett överflöd av information snarare än informationsbrist, vilket gör det svårare att vara konsument. Då blir tillgången till kompetent oberoende rådgivning extra viktig. Men många kommuner har valt att montera ner sin konsumentvägledning de senaste åren. Men den lokala rådgivningen har viktiga funktioner, inte minst för utsatta konsumenter (med olika typer av funktionshinder, språksvårigheter med mera), som inte kan ersättas av Konsumentverkets centrala tjänst ”Hallå konsument”. Detta måste adresseras omgående, innan skadan blir ännu större. Dessutom vill vi se en oberoende finansiell rådgivning eftersom konsumenter ställs inför komplexa val som kan ge långtgående konsekvenser för till exempel pensionen. Bankerna kan aldrig ersätta en oberoende rådgivning.

5

Skärp tillsyn och sanktioner

Regler utan tillsyn och kännbara straff förfelar sitt syfte. Att lura konsumenter är alltför enkelt i dag, tillsynen inte tillräckligt avskräckande. Olika typer av abonnemangsfällor, bedrägerier på nätet, orimliga avtalsvillkor, långtgående matfusk, integritetsintrång, oseriös reklam för spel och snabba krediter är några exempel. Myndigheter måste ges bättre verktyg och resurser för tillsyn och marknadskontroll. Vi måste också få kraftfulla sanktioner som på allvar kan skydda konsumenterna.

6

Säkra kontantanvändningen och stärk tillgängligheten

Att ta ut, sätta in och betala med kontanter har blivit allt svårare. Än värre blev det i höstas då Kassagirot la ner sin verksamhet. Samtidigt är de digitala betalsätt som finns inte anpassade till alla konsumentgrupper. Det leder till en marginalisering av äldre, funktionshindrade, nyanlända och boende i glesbygd. Senast i mars ska den så kallade Betalningsutredningen (där vi ingår) presenteras. Vi menar att staten måste ta större ansvar för kontanthantering. Det brådskar, inte minst då

7

Ta krafttag mot digitalt utanförskap

Digitalisering av handel, resor, betalningar och många andra tjänster förenklar ofta för konsumenten, men riskerar att samtidigt att exkludera stora grupper som inte har tekniken, kunskapen eller har andra skäl att stå utanför digitala lösningar. Nu krävs politiska beslut som ökar inkluderingen. Det handlar om tillgänglighet för alla och alternativ för dem som inte kan betala eller identifiera sig med appar och andra digitala hjälpmedel.

8

Lägg grunden för en hållbar och kundinriktad finansbransch

Konsumenter är i stort underläge i förhållande till banker och övriga finansbranschen. Många känner ilska och vanmakt. Samtidigt brister branschen i ansvar för en hållbar utveckling. Ge konsumenter makt genom större transparens om hållbara investeringar och sparformer. Det måste bli lättare att förstå hur avgifter kan slå på kort och lång sikt.

9

Stoppa skadliga kemikalier

Alla har rätt till en giftfri vardag och miljö. Men många skadliga kemikalier göms i konsumentprodukter. Sverige har möjligheter att gå längre än EU:s regelverk. Här ser vi att konsumentministern och miljöministern har stort ansvar för att värna försiktighetsprincipen, beakta cocktaileffekter och agera för restriktiv användning av skadliga ämnen. Miljömärkningar på produkter räcker inte. Det är att lägga allt ansvar på den enskilda konsumenten. Politiken måste ta sitt ansvar.

10

Stärk konsumenternas röst och representation

En väl fungerande marknad kräver kunniga konsumenter med starka företrädare. Det civila samhället har en viktig roll för att stärka konsumenterna och att vara deras röst där besluten fattas. Den ideella sektorn har stora möjligheter att agera snabbt, att nå ut brett och att balansera kommersiella intressen. Tyvärr har stödet till organisationer på konsumentområdet skurits ner i statens budget de senaste åren. Men konsumenter får inte bli ett intresse som ignoreras eller ”lobbas bort”. Därför måste staten investera, inte skära ner.

5 viktiga frågor inför ordförandeskapet i EU

Det kommer att krävas ett effektivt arbete under det svenska ordförandeskapet för att komma i hamn med ett flertal viktiga kommissionsinitiativ före EU-valet 2024.

Sveriges Konsumenter vill bidra till detta arbete. Vi bifogar en sammanställning för konsumentfrågor under ordförandeskapet. Här nedan är fem särskilt betydelsefulla frågor!

1

För grön omställning

I mars 2022 presenterade EU-kommissionen förslaget om konsumentmakt i den gröna omställningen genom bättre skydd mot otillbörliga affärsmetoder och bättre information. Det är viktig lagstiftning för att stärka konsumentskyddet för en hållbar utveckling. Förhoppningsvis hinner Sverige starta förhandlingarna mellan Rådet och Europaparlamentet.

2

För enklare livsmedelsmärkning

EU-kommissionen kommer att föreslå förändringar av regelverket för livsmedelsinformation med bland annat initiativ för en EU-gemensam förenklad livsmedelsmärkning på framsidan av livsmedel, etablering av näringsprofiler, en utvidgning av ursprungsmärkningen, en revidering av bäst före- och sista förbrukningsdatum och krav på märkning av innehåll i alkoholhaltiga drycker. Det är viktigt att dessa diskussioner initieras på ett bra sätt i Rådet.

3

För bättre kemikalielagstifning

Sveriges har varit drivande i EU:s arbete med kemikaliefrågor. Flertalet av dessa kommer att förhandlas under Sveriges ordförandeskap då förslag på

följande områden förväntas under 2022: Reviderad REACH-lagstiftning, revidering av klassificerings-, märknings- och förpackningslagstiftning, revision av leksaksdirektivet, revision av kosmetikproduktförordningen och revidering av reglerna för förpackningsmaterial i kontakt med livsmedel.

4

För starkare skydd i den digitala miljön

Ramverkslagstiftningen för artificiell intelligens, AI, har stor betydelse för europeiska konsumenters skydd i den digitala miljön. Ramlagstiftningen förhandlas redan i Rådet och kan, om processen går som planerat, att slutförhandlas i dialog under Sveriges ledning.

5

För bättre uppkopplade produkter

EU-kommissionen har nyligen presenterat en horisontell lagstiftning för cybersäkerhet. Det är en viktig konsumentskyddande lagstiftning med minimikrav för uppkopplade produkter som vi hoppas att Sveriges regering prioriterar under ordförandeskapet.

”En stark och hållbar konsumentpolitik - våra lösningar” liksom ståndpunkter och rapporter finns på vår webb.

Vi på Sveriges Konsumenter berättar gärna mer.

S SVERIGES
KONSUMENTER

Postadress: Kabyssgatan 4D, 120 30 Stockholm

Besöksadress: Hammarbybacken 27

Telefon 08-674 43 00

info@sverigeskonsumenter.se

www.sverigeskonsumenter.se

VI HÖRS!